

Якість перекладу

міжнародних договорів на українську мову

Г. В. Цірат

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Університету сучасних знань

У статті досліджується відповідність перекладів українських текстів деяких міжнародних договорів в галузі міжнародного приватного повітряного права їх англомовним версіям.

Ключові слова: гарантія, застосовне право, інтерес, Кейптаунська конвенція, Монреальська конвенція, обтяження, офіційний переклад, право власності, реєстр, Чиказька конвенція.

В статье исследуется соответствие переводов украинских текстов некоторых международных договоров в сфере международного частного воздушного права их англоязычным версиям.

Ключевые слова: гарантия, интерес, Кейптаунская конвенция, Монреальская конвенция, официальный перевод, право собственности, применимое право, реестр, Чикагская конвенция.

This article researches the correspondence of translations of Ukrainian texts of some international instruments to their English originals.

Keywords: guarantee, interest, Cape Town Convention, Montreal Convention, official translation, ownership, applicable law, registry, Chicago Convention.

У часті України в міжнародних договорах передбачає виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань та застосування цих актів судами в разі їх інкорпорування до національного права згідно зі ст. 9 Конституції України. Оскільки останнім часом процес розробки конвенцій, їх обговорення на міжнародних конференціях та подальше прийняття відбувається англійською мовою, важливим є адекватний переклад міжнародних договорів, ратифікованих Україною, на українську мову. Порядок здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову був затверджений ще у 2006 р. [1]. Сьогодні в Україні велика кількість вузів випускають фахівців (як філологів, так і правників) із знанням іноземних мов, тож здавалося б, проблем з перекладом не повинно бути. На жаль, переклад деяких міжнародних договорів у сфері міжнародного приватного і публічного повітряного права не є якісним і ми вважаємо за необхідне проілюструвати це на прикладі деяких норм.

Український реєстр цивільних повітряних суден створений згідно з нормами Чиказької конвенції. Його основним завданням є підтвердження національної належності судна. У той же час цей реєстр повинен містити дані і щодо власників такого судна. Проте український реєстр, що містить дані про власника судна, внесені в реєстр на підставі представлених правовстановлюючих документів, зазначає, що реєстрація повітряного судна в державному реєстрі цивільних повітряних суден України не є свідченням права власності на повітряне судно конкретної юридичної або фізичної особи [2]. Таке ставлення до реєстру і його цілей було вироблено ще радянською доктриною [3, с. 12] і продиктовано, на нашу думку, іс-

нуючим у СРСР відношенням до права власності. Власне саме через це ставлення навіть російський* офіційний текст ст. 21 Чиказької конвенції не відповідає англійському** в частині перекладу «ownership», що перекладено як «принадлежность», а не як «право власності». На жаль, український текст конвенції [4] має таку саму ваду, що свідчить про недотримання при її перекладі вимог українського законодавства, яке передбачає здійснення перекладу з мови, на якій укладено договір та використання текстів договору іншими мовами [1]. Очевидно, що при перекладі Чиказької конвенції на українську перекладався фактично російський текст, а не текст мови оригіналу конвенції. У разі ж належного перекладу тексту на українську мову, очевидно свідомо про реєстрацію повітряного судна в реєстрі цивільних суден України мало б інший зміст.

У разі виникнення спору між сторонами ключовим є питання застосовного права. У залежності від того, норми якого права будуть застосовані, позивач зможе отримати більший або менший розмір компенсації шкоди від перевізника, що виконав договір перевезення неналежним чином. На жаль, переклад п. 6 ст. 22 Монреальської конвенції [5, с. 6] не відповідає ні англій-

* Кроме того, каждое Договаривающееся Государство будет представлять Организации международной гражданской авиации отчеты в соответствии с таким порядком, какой последняя может установить, включая в них такие соответствующие данные, какие могут быть представлены относительно принадлежности и эксплуатации воздушного судна, занесенного в регистр в данном государстве и обычно занятого в международной воздушной навигации.

** In addition, each contracting State shall furnish reports to the International Civil Aviation Organization, under such regulations as the latter may prescribe, giving such pertinent data as can be made available concerning the ownership and control of aircraft registered in that State and habitually engaged in international air navigation.

ському*, ні російському** текстам у частині визначення застосовного права.

Так, англійський та російський тексти визначають, що це питання вирішується за нормами *lex fori*, у той час як український текст встановлює обов'язок суду застосування «закону, який він застосовує», що може тлумачитися як застосування закону, що застосовується до розв'язання спору в цілому.

Сплата попередніх виплат для задоволення невідкладних економічних потреб потерпілих осіб за Монреальською конвенцією здійснюється у разі настання події та за наявності відповідних положень у законодавстві країни перевізника (ст.28). Український переклад ст. 28 Монреальської конвенції не містить чіткого посилання на національне законодавство саме перевізника, у той час як англійський — основний — варіант не дає підстав для сумнівів: «...the carrier shall, if required by its national law...».

Оскільки в Україні відсутнє серійне виготовлення літаків у кількості, достатній для задоволення потреб цивільної авіації в суднах, ратифікація Україною Кейптаунської конвенції є одним з ключових кроків, які могли б зменшити витрати українських авіакомпаній при придбанні або отриманні в лізинг суден іноземного виробництва. Виходячи з цього, важливим є розуміння вимог цієї конвенції, оскільки вона є складною та містить багато новел для українського законодавства.

* The limits prescribed in Article 21 and in this Article shall not prevent the court from awarding, in accordance with its own law, in addition, the whole or part of the court costs and of the other expenses of the litigation incurred by the plaintiff, including interest.

** Пределы, установленные статьей 21 и настоящей статьей, не препятствуют суду присудить в соответствии со своим законом дополнительно все или часть судебных издержек и других расходов по судебному разбирательству, понесенных истцом, включая проценты.

Згідно з офіційним перекладом Конвенції на російську мову назва Конвенції (Convention on International Interests in Mobile equipment 2001) та її ключове поняття «international interests» були перекладені як «Конвенция о международных гарантиях в отношении подвижного оборудования» та «международные гарантии» відповідно. На нашу думку, використання терміна «гарантії», який на англійську перекладається як *guarantee*, є оманливим, оскільки інститут «гарантії» має зовсім інший зміст.

Державіаслужба України переклала «interests» на українську мову як «майнові права». В Україні поняття «interests» у міжнародному приватному праві було вивчено А. Г. Покачаловою, яка визначилася, що в основі «interests» є забезпечувальний інтерес, який різні вчені визначають як право чи інтерес кредитора в майні боржника [7, с. 26-29]. Таким чином, «interests» може бути перекладеним як «майнове право або майновий інтерес».

На нашу думку, незважаючи на зазначену вище можливість визначення забезпечувальних інтересів через поняття «майнове право», застосування цього терміна також може викликати неправильне розуміння інструментів (способів забезпечення зобов'язання), яке запропоновано конвенцією, оскільки Цивільний кодекс України визначає майнові права як окремий об'єкт права. Конвенцією ж не пропонуються механізми щодо обігу окремого виду об'єкта права, а лише механізми забезпечення майнового інтересу кредитора в майні боржника.

При схожих проблемах з перекладом конвенції на німецьку мову Ніколас фон Планта зазначає, що міжнародний інтерес перекладено як «Sicherungsrecht», що означає «забезпечувальне право».

Планта вважає за необхідне чітко розмежувати поняття «право» та «інтерес», оскільки зазначені інститути мають в основі різні підходи — формальний та функціональний [8, с. 39-40].

Ми також вважаємо, що доцільніше було б використати поняття «інтерес». По-перше, цей інститут був запозичений з існуючих нормативних актів і передбачає певні механізми його впровадження (створення та захисту). По-друге, сама Конвенція говорить не тільки про «інтерес», який вона захищає, а й про «права», які виникають внаслідок події невиконання зобов'язання (ст. 11 Конвенції). Ерік Ліппе визначає ці права як права виконання (enforcement rights), які виникають у кредитора в разі наявності відповідних домовленостей сторін в договорі або через впровадження механізмів Конвенції [9, с. 34]. По-третє, українські науковці [10, с. 29-30] не ставлять під сумнів наявність інтересів сторін та можливість використання поняття «майновий інтерес» кредитора в майні боржника [7; 11, 43-48]. Іншою альтернативою перекладу є використання поняття «обтяження», оскільки обтя-

ження представляє собою обмеження права боржника вільно розпоряджатися активами, наданими в забезпечення. Наявність цього обмеження розглядається А. Г. Покачаловою як одна з ознак забезпечувального інтересу [7, с. 28].

Оскільки Конвенція та Протокол ратифіковані [12], при використанні текстів цих документів український користувач (маються на увазі органи виконавчої влади, суб'єкти підприємницької діяльності, українські суди) зіткнеться з трьома видами правової термінології, що повинна буде застосовуватися:

- 1) термінологія англійського тексту, що є офіційним;
- 2) термінологія російського тексту, що є офіційним, проте не таким, що адекватно передав смисл термінів англійського тексту, що був здійснений як первісний і на якому розмовляли укладачі Конвенції*;
- 3) термінологія українського тексту, переклад якого здійснений Державіа-службою, що доданий до закону про ратифікацію [12].

* Див. вимоги Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. при тлумаченні міжнародних договорів.

Термін англійською (офіційний текст)	Термін російською (офіційний текст)	Термін українською, запропонований Державіа-службою	Термін, запропонований автором
interest	гарантия	майнове право	інтерес або обтяження
agreement	соглашение	договір	угода
conditional seller	потенциальный продавец	умовний продавець	умовний продавець
contract of sale	договор купли-продажи	договір купівлі-продажу	договір купівлі-продажу
international interest	международная гарантия	міжнародне майнове право	міжнародний інтерес або обтяження
leasing agreement	соглашение о лизинге	договір лізингу	угода лізингу або лізинг

Термін англійською (офіційний текст)	Термін російською (офіційний текст)	Термін українською, запропонований Державіаслужбою	Термін, запропонований автором
non-consensual right or interest	внедоговорные право или гарантия	недоговірне майнове чи інше право	позадоговірні права або обтяження
proceeds	возмещение	доходи	доходи
prospective assignment	условная цессия	майбутнє відступлення	умовне відступлення (цесія)
prospective international interest	условная международная гарантия	майбутнє міжнародне майнове право	умовний міжнародний інтерес або обтяження
prospective sale	условная продажа	майбутній продаж	умовний продаж
registrable non-consensual right or interest	регистрируемые внедоговорные право или гарантия	недоговірне майнове чи інше право, що підлягає реєстрації	позадоговірне право або обтяження, що підлягає реєстрації
security agreement	соглашение об обеспечении исполнения обязательства	договір про забезпечення	угода забезпечення
security interest	обеспечительная гарантия	забезпечувальне майнове право	забезпечувальний інтерес або обтяження
court speedy relief	безотлагательная защита от суда	негайний захист від суду	запобіжні заходи
Interim relief	временная судебная защита	форми тимчасового захисту	забезпечувальні заходи
suretyship	поручительство	поручительство	порука
title reservation agreement	соглашение о предварительной продаже с резервированием права собственности	договір купівлі-продажу з утриманням права власності	
transaction	сделка	операція	трансакція

Очевидно, що перекладач, що здійснював переклад Кейптаунської конвенції не є правником, оскільки при перекладі не взяті до уваги ні правові інститути, що використані в українському процесуальному праві (наявність запобіжних та забезпечувальних заходів), ні нюанси щодо використання термінології, запропонованої самою конвенцією

(використання різних термінів «угода» та «договір» для позначення різних видів зобов'язальних правовідносин, до яких застосовуються норми конвенції).

На нашу думку, наявні невідповідності в перекладах чинних міжнародних договорів повинні бути ліквідовані, а майбутні переклади повинні бути якіснішими.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову: постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2006 р. № 353 // Офіційний вісник України. – 2006. – №12. – Ст. 814.
2. Правила реєстрації цивільних повітряних суден в Україні : затверджені наказом Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 31 січня 2006 р. № 67 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 8. – Ст. 475.
3. Международное воздушное право. Под редакцией А. П. Мовчан и О. Н. Садикова. Том 2. – М. : Наука, 1981. – 366 с.
4. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 40. – Ст. 2667.
5. Про приєднання України до Конвенції про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень : Закон України від 17.12.2008 р. № 685-VI // Офіційний вісник України. – 2008. – № 100. – Ст.3295.
6. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень // Офіційний вісник України. – 2009. – № 33. – Ст.1163.
7. *Покачалова А. Г.* Забезпечення зобов'язань в міжнародному приватному праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / А. Г. Покачалова. – Київ, 2012. –191с.
8. *Planta Niclas von.* The Aircraft Protocol to the Cape Town Convention on Aircraft Financing: A Civil Lawyer's Perspective/Niclas von Planta// A thesis submitted to the Faculty of Graduate Studies and Research in partial fulfillment of the requirements of the degree of Master of Laws (LL.M.). Faculty of Law Institute of Air and Space Law McGill University, Montreal. February 2009. – 109p.
9. *Lippé Eric.* Are you in or out? The Impact of Declarations under the Cape Town Convention. Aircraft Protocol on Achieving Global Legal Uniformity of Aircraft Financing Law/ Eric Lippé[Електронний ресурс]// Institute of Air and Space Law McGill University. Montreal, Canada. June, 2009. – 107p.
10. *Боднар Т. В.* Договірні зобов'язання в цивільному праві: (Заг. положення) : навч. посіб. – К.: Юстініан, 2007. – 280 с.
11. *Кізлова О. С.* Проблемні питання правової природи інституту застави / О. С. Кізлова. Південноукраїнський правничий часопис. – 2009. – № 3. – С. 76-78. Кізлова О. С. Застава у системі способів забезпечення зобов'язань / О. С. Кізлова // Юридичний вісник. – 2010. – № 2. – С. 43-48.
12. Про ратифікацію Конвенції про міжнародні майнові права на рухоме обладнання та Протоколу до Конвенції про міжнародні майнові права на рухоме обладнання з питань авіаційного обладнання : Закон України від 6 червня 2012 р. № 4904-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 50. – Ст. 1953.